

O DOJRZEWANIU DO SZKOŁY

Słowo „dojrzałość” oznacza, że dokonujące się w dziecku zmiany rozwojowe mają charakter spontaniczny i wiążą się z dojrzewaniem. Dojrzałość traktuje się jako etap w procesie rozwoju, który zależy od działania bodźców zewnętrznych.

Gotowość bierze pod uwagę fakt, że istnieje możliwość ćwiczenia, kształtowania pewnych właściwości dziecka, stwarzając szansę osiągnięcia dojrzałości szkolnej. Gotowość szkolna to taki poziom rozwoju fizycznego, poznawczego, emocjonalno-społecznego, który czyni dziecko podatnym na uczenie się.

- Gotowość szkolna to nie tylko umiejętność czytania i liczenia, ale przede wszystkim gotowość dziecka do podjęcia nowych zadań, zdolność do przystosowania się do nowego środowiska.
- Gotowość szkolna jest wynikiem dojrzewania oraz działań środowiska (na przykład, w jakich warunkach dziecko było wychowywane do tej pory, czy chodziło do przedszkola, miało książki, kredki, czy było aktywne fizycznie i zachęcane do samodzielności).
- Pedagodzy i psychologowie twierdzą, że gotowość nie jest stanem, na który wystarczy czekać, ale trzeba ją wykształcić.
- W toku wielu badań okazało się, że nie wiek, lecz środowiskowo uwarunkowane możliwości uczenia się odpowiadają za osiągnięcie tej dojrzałości.

Czym jest wobec tego gotowość szkolna?

Cechy podstawowe to niezależność emocjonalna, wiara w siebie i ciekawość świata, odpowiedni rozwój w zakresie komunikacji językowej, wyobraźnia, twórczość, zdolność rozumienia i rozwiązywania problemów, samodzielność w myśleniu i współdziałaniu.

Zgodnie z zapisami nowej podstawy programowej, jednym z głównych celów edukacji przedszkolnej jest wspomaganie dzieci w rozwijaniu uzdolnień oraz kształtowanie czynności intelektualnych potrzebnych im w codziennych sytuacjach i w dalszej edukacji. Dziecko przekraczające próg szkolny powinno posiadać zespół umiejętności przydatnych

w szkole, określanych jako gotowość szkolna, albowiem to umożliwi dziecku bezstresowe przekroczenie progu szkoły i osiągnięcie sukcesów w edukacji szkolnej.

Wyznaczniki gotowości szkolnej

Rozwój fizyczny

Dziecko dojrzałe fizycznie:

- Ma odpowiednie do wieku: wzrost, wagę oraz sprawne narządy wewnętrzne, a także sprawdzony wzrok i słuch (ewentualne wady są korygowane).
- Ma prawidłowo działające narządy mowy.
- Wykazuje się dobrym stanem zdrowia, odpornością na choroby i zmęczenie (np. potrafi wytrzymać siedząc w ławce ponad pół godziny).
- Jest sprawne ruchowo (dziecko posiada umiejętność skakania, rzucania i łapania piłki, jazdy na rowerze).
- Opanowało precyzyjne ruchy rąk palców niezbędne przy pisaniu i manipulowaniu(w tym wieku wyraźnie zaznacza się kostnienie w kościach nadgarstka, dzięki czemu dłoń jest bardziej sprawna, ruchy są bardziej płynne, męczliwość ręki jest mniejsza).
- Jest zdolne do większego wysiłku(wzrasta pojemność płuc).
- Opanowało czynności samoobsługowe (dziecko umie zapiąć guziki, ubrać i rozebrać się, je samodzielnie, kontroluje potrzeby fizjologiczne).
- Jest sprawne manualnie (lepi z plasteliny, prawidłowo trzyma przybory do pisania, pędzel, posługuje się nożyczkami, sztućcami, wykazuje dobrą koordynację ruchów rąk).
- Rysuje postać ludzką (postać zawiera wszystkie elementy, części ciała są proporcjonalne do całości, rozmieszczone właściwie, można z łatwością określić płeć osoby na obrazku, kończyny rysowane są podwójną linią ciągłą).

Rozwój poznawczy

Aspekty dojrzałości dziecka:

- Interesuje się otaczającym światem, odczuwa potrzebę uczenia się.
- Dziecko potrafi słuchać w skupieniu tego, co mówi lub czyta nauczyciel, czy rodzic.
- Słucha uważnie poleceń i rozumie ich treść.
- Potrafi coraz dłużej zajmować się jedną, nawet monotonną czynnością.
- Coraz częściej pojawia się pamięć dowolna (dziecko na żądanie zapamiętuje i potrafi odtworzyć wcześniej przyswojone treści).
- Dziecko uczestniczy w zajęciach i zabawach, których zorganizowanie, zaplanowanie i realizacja wymagają namysłu.
- Dziecko wypowiada się pełnymi zdaniami, potrafi opowiedzieć historyjkę, obrazek.
- Dziecko ma odpowiedni do wieku zasób słów i wiadomości (zna pory roku, ich kolejność i towarzyszące im zjawiska atmosferyczne, dni tygodnia, pory dnia, zna przeznaczenie przedmiotów codziennego użytku, rozpoznaje i nazywa wybrane rośliny i zwierzęta).
- Orientuje się w najbliższym otoczeniu (zna swój adres zamieszkania, miasto, kraj, wie, czym zajmują się rodzice itp.).
- Zapamiętuje wierszyki, piosenki, po wysłuchaniu opowiadania potrafi opowiedzieć treść.
- Potrafi ułożyć prostą historyjkę obrazkową (łączy przyczynę ze skutkiem).
- Potrafi opowiedzieć obrazek (buduje proste zdania, nazywa czynności).
- Potrafi formułować proste wnioski na podstawie obserwowanych faktów (np. na ulicy są kałuże, tzn., że padał deszcz).
- Potrafi dokładnie spostrzegać i porównywać różne proste kształty geometryczne i potrafi je narysować.

- Potrafi prawidłowo przeliczać elementy, po przeliczeniu wie ile jest elementów, dodaje i odejmuje na konkretach.
- Potrafi porównać liczebność zbiorów i określić, czy jest tyle samo w każdym z nich.
- Porządkuje, grupuje przedmioty wg jednej i więcej cech (np. same duże, same duże i czerwone).
- Dobiera pary jednakowych przedmiotów, obrazków, figur (wg wzoru, bez wzoru, na podstawie nazwy).
- Posiada prawidłowo rozwiniętą percepcję wzrokową i słuchową (odbieranie i przetwarzanie bodźców wzrokowych i słuchowych jest niezbędne do opanowania pisania i czytania).

Percepcja słuchowa - aspekty dojrzałości:

- Rozpoznaje dźwięki z otoczenia (rozdzielanie dźwięków przyrody, pojazdów itp.)
- Odtwarza rytm.
- Wyodrębnia wyrazy w zdaniu (potrafi powiedzieć ile jest wyrazów, jaki jest pierwszy i ostatni).
- Dzieli wyrazy na sylaby.
- Składa proste wyrazy z usłyszanych sylab.
- Dziecko 6-letnie potrafi podać pierwszą i ostatnią głoskę w usłyszonym wyrazie.

Percepcja wzrokowa – aspekty dojrzałości:

- Dobiera figury o takim samym kształcie, lecz innym kolorze i wielkości.
- Wyodrębnia figury spośród różnych, zachodzących na siebie figur.
- Układa obrazki z części.
- Odwzorowuje szlaczki, wzory.
- Dobiera części obrazka do całości.
- Porównuje dwa obrazki i znajduje różnice między nimi.

Orientacja w schemacie własnego ciała

- Ma utrwalone pojęcie lewej i prawej strony własnego ciała.
- Orientuje się w stronach osoby znajdującej się naprzeciwko.

- Orientuje się w kierunkach względem przedmiotów w otoczeniu (pod, przed, obok, nad).
- Orientuje się na płaszczyźnie (określa strony na kartce papieru: prawa, lewa, góra-dół, za-przed linią).

Rozwój emocjonalny i społeczny

Dziecko dojrzałe w sferze społeczno-emocjonalnej:

- Łatwo nawiązuje kontakty społeczne z dorosłymi i rówieśnikami, nie szuka nadmiernie oparcia w starszych (potrafi poprosić o pomoc)
- Potrafi prawidłowo zachowywać się w grupie, pod- porządkowuje się poleceniom i wskazówkom nauczyciela
- Przestrzega reguł gier zespołowych, rzadko popada w konflikty
- Zaczyna przewidywać emocjonalne skutki swoich działań. Przeżywa to, co dzieje się teraz, i to, co wydarzy się w przyszłości
- Odczuwa więź emocjonalną z grupą rówieśniczą, przeżywa radości i smutki kolegów, potrafi współpracować z grupą
- Zależy mu na opinii innych, jest wrażliwe na ocenę, potrafi być krytyczne wobec siebie (np. zauważyć, kiedy coś mu się nie udało z własnej winy)
- Jest samodzielne, zaradne, dba o swoje rzeczy, sprząta po zabawie, pomaga chętnie w drobnych sprawach domowych
- Jest względnie odporne na stres, potrafi uporać się emocjonalnie z porażkami lub niepowodzeniami

Decyzję o gotowości szkolnej o posłaniu dziecka 6-letniego do klasy I szkoły podstawowej podjąją rodzice

- Według Ustawy MEN z dn. 19 marca 2009r. decyzję o posłaniu dziecka 6-letniego do kl. I podjąją rodzice lub prawni opiekunowie.
- Nauczyciel i psycholog pełnią rolę doradczą, tzn. wskazują na mocne i słabsze strony dziecka odnośnie gotowości szkolnej, nie podejmują ostatecznej decyzji za rodziców.

Rodzik przed podjęciem decyzji może:

- Skonsultować się z nauczycielem, który posługuje się obserwacyjną skalą badania gotowości szkolnej
- Skonsultować się z psychologiem, który nie bada gotowości szkolnej (jak dotychczas), ale poziom rozwoju dziecka za pomocą testów psychologicznych (czyli ocenia intelekt, rozwój motoryki, analizę i syntezę słuchową oraz wzrokową).

Dodatkowe informacje można uzyskać:

Strona Biura Edukacji: www.edukacja.warszawa.pl

Elżbieta Kozik

Karolina Nalazek

Bibliografia

- Brejnak W. „ Kocham i wychowuję. Poradnik dla nauczycieli i rodziców” WS i P, Warszawa 1996
- Janiszewska B. „ Ocena dojrzałości szkolnej” Wydawnictwo „ Seventh Sea” Warszawa 2006
- Wilgocka-Okoń, B. „Gotowość szkolna dzieci sześciolletnich”, Warszawa: WA „Żak”, 2003
- Zakrzewska, B. „Każdy przedszkolak dobrym uczniem w szkole”, Warszawa: WSiP, 2003